

K. REGELIS

**LIETUVOS FLOROS ŠALTINIAI
HERBARIUM PABRĖŽA**

VDU Botanikos sodo raštai, t. 2. 1932 m.

Pabrėžos inv. Nr. 5.

*VDU Matematikos instituto faulseto
darbai 1931-1932, t. II, p. 1
1932, p. 28-64*

2. Herbarium Pabrėža.

Pabrėžos herbarijus.¹⁾

1. Herbarijaus istorija.

1930 — Vytauto Didžiojo metais rugsėjo mėnesį Vytauto Didžiojo Universiteto Botanikos kabinetas gavo depozitą iš Kretingos vienuolyno krepšį su kun. Pabrėžos herbarijais. Kaip pasirodė vėliau, krepšy buvo 229 lapai iš Pabrėžos herbarijaus ir 937 lapai prof. Hryniewieckio surinktų auaglių. 106 lapai su parašu Niekrasz ir 183 lapai be parašo.

Pabrėžos herbarijuje buvo tiksliai augalai iš sekančių šeimų:

Coniferae.

Cyperaceae: Carex.

Juncaceae: Luzula ir Juncus.

Liliaceae.

Orchidaceae.

Iš kitų šeimų jokių augalų herbarijuje nebuvo. Kur jie dingo? Kiek aš sužinojau iš prof. Hryniewieckio (jis dabar Varšuvos Universiteto profesorius ir botanikos sodo vedėjas) jis 1913—1914 metais praleido vasaros atostogas Palangoje. Jis tuomet buvo Odesos Universiteto ordinarinio profesorium, bet anksčiau jis yra buvęs Dorpatų Universiteto privat-docentu

¹⁾ Turiu pareikšti savo padėką profesoriams F. Brenderiui, S. Kolupailai ir doc. Ig. Končiui, kurie man padėjo Pabrėžos etikėtes išskaityti.

P. Nr 5

Kretingos
KRAŠTOTYROS MUZIEJUS

ir dėl to labai įdomavosi Pabaltijos kraštų flora. Jis surinko Palangoje didelį herbarijų. Be to jis norėjo apdirbti Pabrėžos herbarijų, kuris tuomet buvo Kretingos vienuolyne. Jis tam tikslui gavo herbarijų iš vienuolyno ir atvežė jo dalį į Odesą. 1914 metais, karui prasidėjus, prof. Hryniewieckis turėjo bėgti iš Palangos. Pabrėžos herbarijaus dalį jis paliko Palangoje, ir tas herbarijus drauge su jo surinktais augalais, buvo gražintas į Kretingos vienuolyną. Šitas herbarijus dabar, kaip aukščiau paminėta, atgabentas į Kauną. Kita herbarijaus dalis pasiliko Odesoje iki šiol ir profesoriumi Hryniewieckiui nepavyko jį išgauti.

Profesorius Hryniewieckis man paaiškino, kad pradėjo herbarijaus dalį apdirbti ir kad rankraštis jau yra gatavas. Straipsnį apie Pabrėžą jis įdėjo lenkų kalba į žurnalą *Wszechświat*.

Kada Pabrėža surinko herbarijų? Mes žinome, kad jis gyveno nuo 1771—1849 m. Iš pažymėtų herbarijaus etikėčių literatūros (žiūr. pusl. 30) mes galime spręsti, kad herbarijus arba herbarijaus dalis buvo surinkta 1825—30 metais, kadangi kai kurios etikėtės pažymėtos 1828.

2. Herbarijaus stovis.

Gauta Universitete Pabrėžos herbarijaus dalis susidaro iš 229 lapų. Bet kadangi kai kuriuose lapuose buvo dviejų rūšių augalai, ir dėl to prisiėjo augalus išimti ir padėti į naujus lapus, lapų skaičius padidėjo iki 238. Visi augalai buvo idėti į ploną popierį. Tą tur būt padarė profesorius Hryniewieckis. Kiekvienam popierio lape buvo Pabrėžos parašyta etikėtė, kurią profesorius Hryniewieckis užklijavo ant balto popierio, apibūdino arba patikrino ir be senos etikėtės pridėjo savo naują etikėtę (žiūr. pieš. 1). Augalų sąrašė (žiūr. toliau) aš paminėjau „teste B. Hryniewieckis“. Visi kiti augalai nebuvo patikrinti profesoriaus Hryniewieckio ir nebuvo jo etikėtės. Aš tuos augalus patikrinau pats, tik tai ant kai kurių aš pridėjau „det M. Natkevičaitė“, reiškia tuos augalus apibūdino Botanikos kabineto vyr. laborantė, Marija Natkevičaitė (žiūr. pieš. 2).

Augalai dalinai yra labai blogame stovyje, daug yra supuvusių, arba nusitrynusių dalių, daug nukentėjo nuo vabzdžių, geriau atrodo augalai, kuriuos profesorius Hryniewieckis suspėjo užklijuoti ant popieriaus. Matyt, herbarijumas gulėjo vienuolyne drėgnoje patalpoje ir nebuvo daryta dezinfekcija. Augalai yra nevisuomet gerai ir pilnai nuimti. Dažnai trūksta šaknies arba lapų dalių.

Kiekvienas herbarijaus augalų lapas turi Pabrėžos parašytą etiketę (žiūr. pieš. 3). Etiketėje yra pažymėta klasė sulyg Linnejaus sistema, lotyniškas pavadinimas, be to, pas kai kuriuos augalus pridėtas vardas lenkų arba lietuvių kalba. Toliau pažymėtos augimo vietos, lotynų arba lenkų kalbomis, bet ne visi augalai turi tokių pažymėjimų. Labai dažnai neturime žinių, kur ir kokioje vietoje augalas buvo surastas. Tat yra labai gaila. Bet yra ir augalų, kurių etiketės yra labai blogame stovyje, arba visai supuvę. Toliau mano augalų sąrašė visur yra nurodyta Pabrėžos etikėčių turinys, būtent vardas lotynų kalba ir kur yra — lenkų ir lietuvių kalbomis ir vietos nurodymas (pusl. 32). Kuomet augalas yra blogame stovyje — pasakyta: *planta defecta*, kuomet etiketė supuvusi — pasakyta: *scheda defecta*.

3. *Sistema ir apibūdinimas.*

Pabrėža vartoja Linnejaus sistemą. Ant kiekvienos etiketės yra parašyta sulyg šia sistema klasė ir eilė. Be to ant kai kurių etikėčių yra pažymėta sunaudota literatūra. Dažniausiai randame sekanciu pažymėjimu po lotynų kalba augalo vardo:

Comp. Flor. Germ., ir Comp. Flor. Germ. Bluff.

Tur būt autorius naudojosi Mathias'o Joseph'o Bluff'o (1805—1837) veikalu, parašytu drauge su K. A. Fingerhuth'u: *Compendium Florae Germaniae 1821 — 1833*; 2-oji laida 1836—1838.

Jundzill. Autorius tur būt turėjo omenyje Vilniaus Universiteto profesoriaus B. St. Jundzill'o knygą, *Opisanie roślin litewskich*, Wilno 1811. Bet kadangi, yra paminėtas ir J. Jundzill, Pabrėža naudojosi šiuo veikalu: „*Opisanie roślin w Litwie*“, Wilno 1830. J. Jundzill buvo be to Pa-

brėžos pažįstamas, kuriį jis aplankė, važiuodamas į žemaitiją 1821 met.

Sprengel. K. Sprengelis (1788—1854) parašė visą eilę mokslo darbų iš botanikos srities. Pritzel savo Thesaurus Literaturae Botanicae nurodo 21 darbą. Kokį darbą turėjo Pabrėža, sunku pasakyti, bet galima buvo manyti, kad tur būt „Florae Halensis tentamen novum 1808, antra laida 1832“. Bet viename lapelyje randame užrašą:

Pontederia dilatata, Sprengel, Tom II gen 1192 pusl. 42.

Peržiūrinėdamas Sprengelio veikalus Berlyno Botanikos Sode, aš radau, kad minėtas puslapis ir tomas atatinka veikalui:

„Carolii Linnaei systema vegetabilium, editio decima sexta curante Curtio Sprengel. Göttingae“, kurių antras tomas išėjo 1825 metais.

Strumillo. Ogrody północne.

Dziarkowski, t. y. veikalas J. Dziarkowski, „Wybór roślin krajowych dla okazania skutków lekarskich ku użytkowi domowego“ Warszawa, 1806, arba tiksliau jo ir K. Siennicki'o knyga „Pomnożenie Dykcyonarza Roślinnego sp. X. Krystofa Kluka“, 3 tomai. Warszawa, 1824-26.

Kluk. Pabrėža turėjo omenyje veikalą K. Kluk „Dykcyonarz Roślinny“ Warszawa 1805 — 11.

Augalų apibūdinimas nevisur yra teisingas.

Neturint rankvedžių iš Lietuvos floros Pabrėžai žinoma, sunku buvo apibūdinti augalus be klaidų. Žiliberto Lietuvos flora yra tokia retenybė, kad Pabrėža, kaip matyti iš etikėčių, negalėjo ja naudotis. B. Jundzillo ir J. Jundzillo floras neapima žemaitijos floros. Dirbdamas tokiomis sąlygomis Pabrėža, žinoma, negalėjo nedaryti klaidų. Juk ir toks prityręs mokslo žmogus kaip Žilibertas savo floroje padarė nemaža klaidų, kadangi turėjo naudotis vakarų Europos kraštų rankvedžiais augalams apibūdinti.

Pabrėža, kaip matyti iš etikėčių, stengėsi labai tiksliai augalus apibūdinti, ir nustato ne tiktai rūšį, bet ir atmainas. Bet kadangi atmainos yra paimtos iš Bluff'o ir kitų šaltinių ir ne visuomet atatinka augalams, augantiems Lietuvoje,

klaidos yra labai suprantamos. Gana dažnai Pabrėža negalėjo nustatyti atmainas, jis tuomet nustato naują atmainą ir pridėjo savo diagnozą. Yra ir augalai, kurių Pabrėža visai negalėjo apibūdinti ir kuriems jis davė naują pavadinimą. Toks augalas, yra, pavyzdžiui, *Carex caespitosa* (Nr 22), kurį Pabrėža pavadino *Carex glabella*. Pabrėž ir daro sekančią diagnozą:

Carex glabella Pabrėž.

Radice fibrosa. Foliis radicalibus culmum subaequantibus filiformi (bus)¹⁾, carinatis plamiusculis scabris. Cu (lmis) tenuibus subcubitalibus, triquetris asp (er) rimis aphyllis, firmis. Spica mascula terminali oblongoacuta, solitaria; foemineis ovatis subternis aproximatis subsessilibus, infimis (n) onunquam apice floribus masculis. Bra (cteis) lineariis setaceis, infima sp (icula apropin) quante caeteris spica brevioribus. ... mmis spicae masculae rubro — fusc (fo) eiminarum fuscis lanceolatis marg (inibus) albo - scariosis, fructibus ovato (elli) pticis glabris integris in breve r (ostrum) terminatis, turgidis; duplo (brevio) ribus angustioribusque. Stigma (tibus) duobus. Planta aspectu si... na. Carici pilulliferae Linn, a qua... n differt culmis asperis altioribus, ... tis. Bractea infima vix (su) am spicam aequante. Squamis fructu duplo brevioribus angustioribusque Fructibus ovato ellipticis glaberrimis. Stigmatibus duobus. Floret majo. Polonga (ultra) montem Holenderschmitem in paludibus. Inserenda post acuta... Caricem.

Visos šitos klaidos jokių būdu nemažina Pabrėžos vertės kaipo botaniko ir yra aiškinamos tomis sunkiomis sąlygomis, kuriomis jis turėjo dirbti.

4. Augimo vieta.

Daug augalų neturi nurodymų apie augimo vietą. Mes dėl to negalime spręsti, kur šie augalai yra surinkti. Bet galima manyti, kad šie augalai yra surinkti Lietuvos teritorijoje, imant domėn, kad beveik visi nurodymai apie augimo vietas yra iš Lietuvos. Tik ant kelių augalų aš radau etiketę su užrašu: ex horto Rigensi, Dowcont.; bet tat yra tiktai sodo augalai. Ant

¹⁾ (.....) Papildo straipsnio autorius. Vom Verfasser ergänzt.

dviejų trijų augalų radau nurodymą: Tomsk, Sibiria — Opasewicz. Visi kiti nurodymai yra iš Lietuvos, arba tokių nurodymų visai nėra.

Iš Lietuvos randame nurodymus daugiausia iš Žemaitijos: Kretinga, Palanga, labai daug yra iš Gargždų; iš Platelių, iš Plungės, Šateikių, Vėžaičių, Ežaičiai, Garduvėnai, Andrejava, Beržorai.

Gana daug nuordymų yra iš Žagarės, Šiaulių apskirties, kur *P a b r e ž a* tur būt gyveno klebonijoje, kadangi dažnai randame užrašą: *Plebania novožagorensis*. Iš Žagarės apylinkės randame dar sekančių vietų vardus: *Paabalec*, *Paabalce*, t. y. *Pabalių* kaimas, netoli Žagarės ir esamų tenai balų ir durpynų, Šakynės miestelis Šiaulių apskrities. Iš šios vietos paminėti dar: *Baužė*, t. y. *Baužių* kaimas, arba *Baužų* dvaras, *Kruopių* valsč. Šiaulių apskr. ir upė *Zoary./Zorany* t. y. *Žarėnai* *Kruopių* valsč. Šiaulių apskr.; yra bažnytkaimis, dvaras ir viensėdis. *Lauksodis*, t. y. *Lauksodžio* dvaras, *žeimelio* valsč. *Biržų* *Pasvalio* apskirties. Čia paminėti *Degimai* (*Degimy*) žemėlapuose negalėjau rasti. *P a b r e ž a* tame pačiame etikėte (Nr. 216 ir kiti) kalba apie *Pašvitinos* klebonijos *Upitos* apskirties. Dabar tokios apskirties nėra ir *Pašvitinio* miestelis ir valsčius randasi Šiaulių apskrityje, bet *P a b r e ž o s* laikais buvo kitas administracinis Lietuvos padalinimas. *Lenkimis*, t. y. *Lenkimų* bažnytkiemis, *Skuodo* valsčiaus, *Kretingos* apskirties. Iš tos vietos randame dar *Zemytės* ir *Paluknės* (yra *Didieji* ir *Mažieji*) kaimą ir kelius kartus yra paminėta *Mackiewicz*, t. y. *Mackevičiaus* pavardė, *Plaušinių* ir *Vėčių* kaimai, *Skuodo* valsčiaus, *Kretingos* apskirties. *Masiadai*, t. y. *Mosėdžio* miestelis, *Kretingos* apskirties. Iš šio krašto dar paminėti *Ukumų* kaimas, *žydikių* valsčiaus, *Mažeikių* apskirties ir *Szakutensis* *Miedsiedis*, kurį surasti negalėjau.

Be to randame vieną nurodymą iš *Pažaislių* vienuolyno (*Thuja occidentalis*).

P a b r e ž o s etikėtėse kartais randame ir upių bei ežerų vardus, pavyzdžiui, *Tenža* *Kretingoj*, *Bajorų* ežeras, *Plateliuose*, *Vemirze*, *žemitopis*. *Palangoje* nurodytas ežeras; dabar tenai jokio ežero nėra.

Kelius kartus paminėta *Holendersmite* t. y. *švedų* arba *Olandų* kepurė *Palangoje*.

5. Nauji arba reti augalai.

Pabrėžos herbarijuje yra visa eilė naujų arba retų Lietuvos florai augalų, būtent:

Taxus baccata L. — kukmedis. Apie šitą augalą žiūrėk: Natkevičaitė, Kosmos 1931 m. Augalas rastas švėkšnos apylinkėse.

Carex glauca Murr. Šitas augalas, kaip atrodo, auga per visą Lietuvą, bet nedideliame kiekyje. Žiūr. pusl. 40.

Caldesia parnassifolia (Bani) Parlat. Gaila, augimo vieta nėra nurodyta, bet augalas rastas Vilniaus apylinkėse, (Eichald; Szafer-Flora Polska I pusl. 60; Zelencov, Slavinski). Vokietijoje tas augalas rastas t. v. Vakarų Prūsijoje, bet ne paminėtas Rytprūsiose, Latvijoje.

Tofieldia calyculata (L.) Wahlenberg. Gaila, kad nėra nurodyta augimo vieta. Be to tas augalas rastas Gardino gub. (Lindemann, Bull. Soc. Imp. Natur. Moscou XXXIII 1860), ir Vilniaus krašte (Zelencov Flora II, Scripta Horti Bot. Univ. Petrop. III 1892). Sulyg Hegi jis auga Rytprūsiose.

Lilium bulbiferum L. Augalas rastas Gargždų apylinkėse Lietuvoje. Jis rastas dar Žemaitijoje — Jukaine, Raseinių aps., žiūr. Žmuda Rošliny zebrane na Žmudzi, II, 1916, kuris nurodo, kad lietuviški augalai skiriasi nuo auginamųjų soduose ir nuo augančių Vakarų ir Pietų Europoje¹⁾.

Sulyg Hegi Flora von Mitteleuropa t. II *Lilium bulbiferum* auga Rytprūsiose ant Ragupės, Pillkallen'o apskrityje, ir tur būt yra sodų pabėgėlis.¹⁾

Polygonatum verticillatum Alb. Šis augalas lig šiol paminėtas literatūroje iš Raseinių apskrities (Žmuda, Rošliny zebrane na Žmudzi, I) apie Kražai, et Kretinga (Eichwald, Naturhistorische Skizzen). Jis auga ir Rytprūsiose, ir Lenkijoje.

Allium ursinum. L. Augimo vieta nėra nurodyta, bet augalas buvo rastas 1821 Jundzillo tarp Kauno ir Vilniaus, greta Upnii-

¹⁾ V. D. U. profesoriaus Ig. Končiaus nurodymais jis auga Minijos upės krantuose netoli Paminiųių ir Lekemės kaimų Telšių apskrityje.

ki; tokiu būdu labai galimas daiktas, kad jis buvo surinktas Lietuvoje, tuo labiau, kad auga Vidurinėje Europoje — Vokietijoje, Latvijoje ir Lenkijoje.

Orchis ustulatus L. Šio augalo augimo vieta nenurodyta, bet jis auga Latvijoje ir Lenkijoje. Rytprūsiose, sulyg Hegi Flora, II, dabar nebeauga. Lietuvoje dar nėra rastas, bet galimas daiktas, kad bus rastas ir pas mus.

Orchis militaris L. Žagarė, Šiaulių apskr. Augalas dar nebuvo rastas Lietuvoje, bet auga kaimyniniuose kraštuose.

Gymnadenia cucullata Rich. Apie šį augalą žiūr. Regel, Scripta Hort. Bot. Univ. Vyt. Magni (I, 1931. pusl. 264). Pabrėžos šio augalo augimo vieta nėra nurodyta, bet kadangi Pabrėžos herbarijus yra surinktas šiaurės Lietuvoje, galima manyti, kad ir tas augalas yra surinktas šiaurės Lietuvoje, kur jis dar ligi šiol nebuvo rastas.

6. Sodo augalai.

Pabrėžos herbarijuje randame visą eilę sodo augalų, būtent:

- Thuja occidentalis.*
- * *Hemerocallis fulva.*
- Hemerocallis flava.*
- * *Allium vineale.*
- * *Allium Porrum.*
- * *Allium sativum.*
- * *Allium scorodoprasum.*
- * *Allium Ceba.*
- Lilium chalcedonicum, ex Riga*
- * *Fritillaria imperialis.*
- Fritillaria imperialis foliis variegatis, ex Riga.*
- * *Fritillaria Meleagris.*
- * *Tulipa Gesneriana.*
- Ornithogalum umbellatum.*
- Muscari botryoides.*
- * *Muscari comosum.*
- Hyacinthus orientalis.*
- Asparagus officinalis.*

- * *Tulipa silvestris.*
- * *Sprekelia formosissima.*
- * *Galanthus nivalis.*
- * *Narcissus pseudonarcissus.*
- * *Narsiccus poeticus.*
- * *Narcissus incomparabilis.*
- * Augimo vieta nenurodyta.

7. *Augalų sąrašas — plantarum index.*

1 a. *Taxus baccata* L. teste B. Hryniewiecki.
„Jeglie óugyny“.

„In Sylvis Sveksnensibus: item Wieżayacis porro in Curonia frequentior; in Samogitia vero rarissima“.

švėkšna, distr. Tauragė.

De distributione in Lituania vide M. Natkevičaitė Kosmos (Kaunas) 1931.

1 b. *Taxus baccata* L.

„Rośnie w lasach Kurlandskich około dworu Kiokyszky; Mezys kunga.“

In silvis Curoniae. Secunda scheda.

2. *Thuja occidentalis* L. teste B. Hryniewiecki.
Pa brėža sub *Cupressus sempervirens.*

„Drzewo zagraniczne, znajduje się w Pożayściu w klasztorze xx. Kamaldulów“.

In Conventu Pażaisliai, prope Kaunas, cultus. Planta typica.

3. *Picea excelsa* Link. teste B. Hryniewiecki. Pa brėža sub *Abies excelsa* Comp. Fl. Germ. et *Pinus Abies* Sprengel.

Planta defecta.

Locus non indicatur. Omnino in Lituania crescit.

4. *Pinus silvestris* L. teste B. Hryniewiecki. Pa brėža sub *Pinus Sylvestris.*

„Sosna pospolita; Pószys wysórtyni“.

„Rośnie na piaskach, kwitnie w maju i czerwcu. Wierzchołki latorośli zażywane jak herbata pędzą poty, mocz i krew czyszczą.“

In arenosis. Planta typica, omnino in Lituania crescit.

5. *Typha latifolia* L. teste B. Hryniewiecki.

„Rośnie około wód stojących, na stawach i jeziorach zarosłych, kwitnie w lipcu.“

In paludibus, lacubus stagnis. Locus non indicatur.

6. *Scheuchzeria palustris* L. teste B. Hryniewiecki.

„Plotelis circa Berżoros in paludosis ad lacum vulgo dictum Bajoru eżers“.

Plateliai, distr. Kretinga, prope lacus.

7. *Triglochin palustris* L. teste B. Hryniewiecki.

Locus non indicatur.

8. *Triglochin palustris* L. teste B. Hryniewiecki.

„Błotnica pospolita. Naricze żlogmyny.“

„Rośnie na miejscach mokrych mianowicie przy źródłach, na łąkach.“

Locus non indicatur.

9. *Triglochin palustris* L. teste B. Hryniewiecki.

„Błotnica pospolita. Naricze żlogmyny.“

„Rośnie w Połudze około foss morskich.“

In ripa maris prope Palanga, distr. Kretinga.

10. *Triglochin maritima* L. teste B. Hryniewiecki.

„Polongae ad litus maris“.

Palanga, dist. Kretinga, In Lituania duobus locis crescit, in ripa maris prope Palanga, distr. Kretinga et in prato salino prope Birštonas, distr. Alytus.

11. *Alisma Plantago* L. subsp. *euplantago* Hegi var. *latifolium* Asch. et Graebn.

Alisma Michaletii Asch. et Graebn. var. *latifolium* Asch. et Graebn. teste B. Hryniewiecki.

P a b r é ż a sub *Alisma Plantago* Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

12. *Alisma Plantago* L. subsp. *euplantago* Hegi var. *latifolium* Kunth. f. *terrestre* Glück.

Alisma Michaletii Asch. et Graebn. var. *latifolium* f. *terrestris* Glück. teste B. Hryniewiecki.

Pabrėža sub. *Alisma Plantago* var. *cordifolia*.

„Kretinga in paludosis“.

Kretinga, distr. Kretinga.

13. *Alisma Plantago* L. subsp. *euplantago* Hegi var. *lanceolatum* Schultz.

Alisma Michaletii Asch. et Graebn. var. *stenophyllum* Asch. et Graebn. teste B. Hryniewiecki.

Pabrėža sub *Alisma Plantago* var. *foliis lanceolatis*.

„Rosnie w Prusach pod Szylgalami nad Niemnem“.

In Prusia prope Szylgaliai in ripa fluminis Nemunas.

14. *Caldesia parnassifolia* (Bassi). f. *natans* = f. *dubia* Asch. et Graebn. = *Alisma dubium* Willd. teste B. Hryniewiecki.

Pabrėža sub *Alisma parnassifolium*.

Locus non indicatur. Adhuc in Lituania prope Vilnius commemoratur.

In Prussia orientali deest (vide Wünsche-Abromeit, Die Pflanzen Deutschlands).

15. *Butomus umbellatus* L. teste B. Hryniewiecki.

„Gorždis in fossis fluvij Miniae“.

Gargždai, distr. Kretinga.

16. *Butomus umbellatus* L. teste B. Hryniewiecki.

Locus non indicatur.

17. *Butomus umbellatus* L. teste B. Hryniewiecki.

„Łączeń baldaszkowy; Dylgis bragynis.“

„Rośnie około brzegów rzek spokojnie płynących lub w wodach stojących przy rzekach. Znalazłem przy Minji pod Gorždami.“

Gargždai in flumine Minia, distr. Kretinga.

18. *Stratiotes aloides* L. teste B. Hryniewiecki.

„Gorždis in fossis fluminis Minija“.

Gargždai, distr. Kretinga in flumine Minia.

19. *Hydrocharis morsus ranae* L. teste B. Hryniewiecki.

Locus non indicatur.

20. *Hydrocharis morsus ranae* L. teste B. Hryniewiecki.

„Rośnie w Wemirze w parafji Andriejowskiej.“
In flumine Vemirza, dist. Kretinga.

21. *Hydrocharis morsus ranae* L. teste B. Hryniewiecki.

Locus non indicatur.

22. *Carex caespitosa* L.

Pabrėža sub *Carex glabella* Pabrėž.

„Polonga montem Holenderschmit/in paludibus“.
Palanga, distr. Kretinga.

Scheda defecta. Planta defecta sed verisimiliter est *Carex caespitosa*. Pabrėža plantam „*Carex glabella* Pabrėž“ nominavit. Ejus descriptio vide pag. 32.

23. *Carex caespitosa* L.

Pabrėža sub *Carex paniculata*. Comp. Flor. Germ.

„In prato Parochi Darbianensi“.

Darbėnai, distr. Kretinga. Planta defecta.

24. *Carex gracilis* Curt.

Pabrėža sub *Carex acuta*.

„Gorzdis in fossis limosis fluvii“.

Gargždai, distr. Kretinga. Omnino in Lituania crescit.

25. *Carex gracilis* Curt.

Scheda defecta. Locus non indicatur.

26. *Carex gracilis* Curt.

Pabrėža sub *Carex acuta*. Comp. Flor. Germ.

„Lenkimis in villa Plauszynów sub villico Mackie... ad ripas rivi Žemitopis circa pontem via de Wecze Lenkimis“.

Plaušinė, distr. Kretinga.

27. *Carex gracilis* Curt.

Pabrėža sub *Carex acuta*.

Scheda defecta.

28. *Carex Goodenoughii* Gay.

Pabrėža sub *Carex acuta*, var. a. minor.

„Žagoris in pascuis et pratis Plebaniae novožagorensis“.
Žagarė, distr. Šiauliai.

29. *Carex limosa* L.

„Plotelis sub Beržory in paludibus lacustribus“.

Plateliai, distr. Kretinga.

30. *Carex limosa* L.

Locus non indicatur.

31. *Carex glauca* Murr.

Pabrėža sub *Carex glauca*. Bluff var. β spicis
foemineis ovatis.

Locus non indicatur.

32. *Carex glauca* Murr.

Pabrėža sub *Carex glauca*. Bluff var. γ spica foeminea
unica.

Locus non indicatur.

33. *Carex glauca* Murr.

Pabrėža sub *Carex glauca*. Bluff var. γ spica
foeminea superna androgyna, flosculis supernae masculis.

„Žagoris variis in locis uliginosis“.

Žagarė, distr. Šiauliai.

34. *Carex glauca* Murr.

„Masiadis in villa Szakutensis Miedsiediis circa villicum
Ukryns et ad meridionalem marginem silvae urbis Szkudensis.

Mosėdis, distr. Kretinga.

35. *Carex panicea* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Carex pallescens* Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

36. *Carex ampullacea* L.

„Szateycis in paludosis“.

Šateikiai, distr. Kretinga.

37. *Carex ampullacea* Good.

Locus non indicatur.

38. *Carex ampullacea* Good.
„..... in fossis paludosis ad margines viae. „Žago-
ris.....“
Scheda defecta.
39. *Carex ampullacea* Good.
P a b r ě ž a sine determinatione.
„Z Rowów drogi“.
Locus non indicatur. In fossis viae.
40. *Carex ampullacea* Good.
P a b r ě ž a sub *Carex vesicaria* L.
Locus non indicatur.
41. *Carex ampullacea* Good.
P a b r ě ž a sub var. β *angustifolia*. Comp. Flor. Germ.
Scheda defecta. Locus non indicatur.
42. *Carex vesicaria* L.
P a b r ě ž a sub *Carex hirta* var. β *hirtaeformis*. Comp.
Flor. Germ.
„Kretinga circa rivum in horto conventus ad fossulas horti“.
Kretinga, distr. Kretinga.
43. *Carex vesicaria* L.
Scheda defecta.
„Lenkimis Žemitopis sub Mackiewicz in Poluknė
villa“.
Lenkimai, distr. Kretinga; žemytės kaimas.
44. *Carex vesicaria* L.
„Dorbianis in prato Parochi circa margines rivi Darba“.
Darbėnai, distr. Kretinga.
45. *Carex vesicaria* L.
Scheda deest. Locus non indicatur.
46. *Carex vesicaria* L.
„Szateycis ad fossas rivi Błędziawa“.
Šateikiai, distr. Kretinga.
47. *Carex acutiformis* Ehrh.
P a b r ě ž a sub *Carex paludosa*. Comp. Flor. Germ.

„Crescit ad ripas fluviorum, fossarum, stagnorum — supra Gorzdis de fossis Miniae“.

Gargždai, distr. Kretinga.

48. *Carex riparia* Curtis.

Scheda defecta.

„In parochia poszwitensi orientali Lauks..... umbrosis sylvaticis ad prata.....“.

Lauksodis, distr. Biržai — Pasvalys.

49. *Carex riparia* Curtis.

Pabrėža sub *C. riparia* Bluff var.

Scheda defecta.

„..... paludosa a žagaris žorany ad žagarė“.

Inter žarėnai, distr. Šiauliai et žagarė, distr. Šiauliai.

50. *Carex riparia* Curtis.

Scheda deest. Locus non indicatur.

51. *Carex riparia* Curtis.

Scheda deest. Locus non indicatur.

52. *Carex hirta* L.

Pabrėža sub *Carex hirta* var. a.

„In Cemeterio Parochiali Kretingensi“.

Kretinga, distr. Kretinga.

53. *Carex hirta* L.

Pabrėža sub *Carex hirta* var. a. Comp. Flor. Germ.

Scheda defecta.

„In pratis paludosis ad villam žeyme“.

žeimiai, distr. Kėdainiai.

54. *Carex hirta* L.

Pabrėža sub *Carex hirta* var. a. foliis, vaginis fructibusque hirtis. Comp. Florae Germ.

Scheda defecta.

„In prato Plebaniae circa rivum“.

55. *Carex hirta* L.

„Kretinga in marginibus ruorum Conventus, ad stagnum partis septentrionalis. Floret Majo“.

Kretinga, distr. Kretinga.

56. *Carex hirta* L.
„In parochia poszwitinensi circa Lauksodui in pratis“.
Lauksodis, distr. Biržai — Pasvalys.
57. *Carex hirta* L.
Pabrėža sub *Carex hirta* var. γ Culmo utrichiore, foliis
vaginisque subglo... Comp. Flor. Germ.
Locus non indicatur.
58. *Carex hirta* L.
Scheda defecta.
59. *Carex hirta* L.
Scheda defecta.
„..... zoris in arenosis“.
60. *Acorus Calamus* L.
„Kalmus Tatarskie ziele; Ajėrs Tatarszka.“
„Rośnie wszędzie na miejscach wodą zalanych porzelach,
ystawach.“
Locus non indicatur.
61. *Juncus glaucus* Ehrh.
Locus non indicatur.
62. *Juncus effusus* L.
Scheda deest.
63. *Juncus effusus* L.
Locus non indicatur.
64. *Juncus effusus* L.
Planta defecta.
„Tomsk in Sibiria A. Opanasewicz“.
65. *Juncus conglomeratus* L.
Pabrėža sub *Juncus conglomeratus* var. α panicula
dense conglobata. Bluff.
Planta valde defecta.
„Tomsk in Sibiria A. Opanasewicz“.
66. *Juncus conglomeratus* L.
Pabrėža sub *Juncus glomeratus* Bluff.

„Poszwitinis in paludosis sylvaticis locis circa villam Bardszki“.

Bardiškiai, distr. Biržai, vel, Raseiniai, vel, Ukmergė.

67. *Juncus conglomeratus* L.

Locus non indicatur.

68. *Juncus conglomeratus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus glaucus* var. γ *J. inflexus*. Comp.
Flor. Germ.

„Gorzdis in arvis villae Gerduwiany sub villico Waysznor
ad versuras Minia“.

Gargždai, distr. Kretinga.

69. *Juncus balticus* Willd.

Locus non indicatur.

70. *Juncus filiformis* L.

„In pascuis humidioribus Conventus Kretingensis“.
Kretinga, distr. Kretinga.

71. *Juncus filiformis* L.

„Gorzdis in pratis paludosis“.

Gargždai, distr. Kretinga.

72. *Juncus filiformis* L.

„Sit nitkowy; Wyksznis siulynis.“

„Rośnie na błotach.“

Locus non indicatur.

73. *Juncus filiformis* L.

Locus non indicatur.

74. *Juncus filiformis* L.

Locus non indicatur. Scheda deest.

75. *Juncus bufonius* L.

„Polonga circa lacum“.

Palanga, distr. Kretinga.

76. *Juncus compressus* Jacq. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus acutiflorus*. Jundzill.

Locus non indicatur.

77. *Juncus compressus* Jacq. det. M. Natkevičaitė.

P a b r é ž a sub *Juncus supinus*. Comp. Flor. Germ.
Palanga, distr. Kretinga.

78. *Juncus compressus* Jacq. det. M. Natkevičaitė,
P a b r é ž a sub *Juncus acutiflorus*. Jundzill.
„Žagoris in pratis humidis vulgo dictis Paabalec“.
Žagarė, distr. Šiauliai.

79. *Juncus squarrosus* L.
Locus non indicatur.

80. *Juncus alpinus* Vill. det. M. Natkevičaitė.
Scheda deest.

81. *Juncus alpinus* Vill. var. *fusco-ater* Rchb. det. M. Nat-
kevičaitė.
P a b r é ž a sub *Juncus fusco-ater*. Comp. Flor. Germ.
„Kretinga ad rivum Tenža“.
Kretinga, distr. Kretinga.

82. *Juncus alpinus* Vill. det. M. Natkevičaitė.
P a b r é ž a sub *Juncus acutiflorus* Ehrh.
Locus non indicatur.

83. *Juncus alpinus* Vill. det. M. Natkevičaitė.
P a b r é ž a sub *Juncus lamprocarpus* Ehrh.
Locus non indicatur.

84. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. det. M. Natkevičaitė.
P a b r é ž a sub *Juncus fusco-ater*. Comp. Flor. Germ.
„Kretinga ad rivum Tenža“.
Kretinga, distr. Kretinga.

85. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. teste M. Natkevi-
čaitė.
„Polonga ad fossas maris et lacum sub Holendersmite“.
Palanga, distr. Kretinga.

86. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. det. M. Natkevi-
čaitė.
P a b r é ž a sub *Juncus brevirostris*. Sprengel. Bluff.
„Circa Polongam“.
Palanga, distr. Kretinga.

87. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus acutiflorus*. Jundzill.

„Žagoris in pratis humidis vulgo dictis Paabalec“.

Žagarė, distr. Šiauliai.

88. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus acutiflorus*. Jundzill.

Locus non indicatur.

89. *Juncus lamprocarpus* Ehrh., det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus supinus*. Jundzill.

Locus non indicatur.

90. *Juncus lamprocarpus*. Ehrh.

Pabrėža sub var. B. *Juncus radicans* (mihi).

„Polonga ad litora maris“.

Palanga, distr. Kretinga.

91. *Juncus lamprocarpus* Ehrh. var. *repens* Nolte. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Juncus bulbosus* Comp. Flor. Germ.

„An est *J. bulbosus* an vero *J. Tenagea*, *bottnicus*, *squarosus*“.

Locus non indicatur.

92. *Luzula pilosa* (L) Willd.

Pabrėža sub *Luzula vernalis* Sprengel, *Luzula pilosa* Bluff.

„Žagoris in pratis turfosis aulae Paabalec“.

Žagarė, distr. Šiauliai.

93. *Luzula pilosa* (L) Willd.

Pabrėža sub *Luzula vernalis* Sprengel, *Luzula pilosa* Bluff.

Locus non indicatur.

94. *Luzula pilosa* (L) Willd.

„Gorždis trans Wiežaycie in Polyandro Gyryniki“.

Gargždai, distr. Kretinga.

95. *Luzula campestris* (L) D. C. subspec. *vulgaris* Gaud.

Pabrėža sub *Luzula campestris* var. *α minor*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

96. *Luzula campestris* (L) D. C. subspec. *vulgaris* Gaud.
P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. β major. Comp.
Flor. Germ.

Locus non indicatur.

97. *Luzula campestris* (L) D. C. subspec. *vulgaris* Gaud.
P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. β major. Comp.
Flor. Germ.

Locus non indicatur.

98. *Luzula campestris* (L) D. C. subspec. *vulgaris* Gaud.
P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* Desv. 1828.
Locus non indicatur.

99. *Luzula multiflora* Ehrh.
P a b r ě ž a sub *Luzula campestris*. Comp. Flor. Germ.

100. *Luzula multiflora* Ehrh.

P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. α minor. Comp.
Flor. Germ.

„Gordždis“.

Gargždai, distr. Kretinga.

101. *Luzula multiflora* Ehrh.

P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. β major. Comp.
Flor. Germ.

„In montosis arenosis“.

Locus non indicatur.

102. *Luzula multiflora* Ehrh.

P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. γ *Luzula erecta*.
J. Jundzill.

Locus non indicatur.

103. *Luzula multiflora* Ehrh.

P a b r ě ž a sub *Luzula campestris* var. δ *Luzula pallescens* J. Jundzill.

„Ex palude ericetoso“.

Locus non indicatur.

104. *Luzula multiflora* Ehrh.

P a b r ě ž a sub *Luzula spicata*. Comp. Flor. Germ.

„Planta sumpta ex Polyandro Gyrinicensi in Parochia Gorzdensi“.

Gargždai, distr. Kretinga.

105. *Luzula multiflora* Ehrh.

Pabrėža sub *Luzula spicata* Bluff.

„Žagoris in sylvis uliginosis“.

Žagarė, distr. Šiauliai.

106. *Luzula multiflora* Ehrh.

Pabrėža sub *Luzula multiflora* var. α minor. Bluff.
Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

107. *Luzula multiflora* Ehrh. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Luzula albida* var. β versicolor. Bluff.

„Žagoris in sylvaticis“.

Žagarė, distr. Šiauliai.

108. *Tofieldia calyculata* (L) Wahlenbg. teste B. Hryniewiecki sub var. *sparsiflora* Sonder.

Pabrėža sub *T. palustris* Sm.

Locus non indicatur. In Lituania rarissime crescit.

109. *Hemerocallis fulva* L.

Locus non indicatur.

110. *Hemerocallis flava* L.

„Ex horto Aulae Gorzdensis“.

Gargždai, distr. Kretinga.

111. *Anthericum ramosum* L.

Locus non indicatur.

112. *Allium vineale* L.

Locus non indicatur.

113. *Allium carinatum* L.

Locus non indicatur.

114. *Allium ursinum* L.

Pabrėža sub *Ophioscorodon ursinum*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

115. *Allium porrum* L.

Locus non indicatur.

115a. *Allium sativum* L.

„Czosnek pospolity. Czesnaks darža“.

Flores desunt. Locus non indicatur.

116. *Allium schoenoprasum* L.

Locus non indicatur.

117. *Allium Scorodoprasum* L.

„Rośnie na pogórku ogrodu Plebanii Gorzdowskiej.“

Gargždai, distr. Kretinga.

118. *Allium Scorodoprasum* L.

P a b r ē ž a sub *Allium scorodoprasum*. Comp. Glór. Germ.

„In pratis arenosis circa flumina insignia“.

Locus non indicatur.

119. *Allium Cepa* L.

„Czosnek Cebula. Szesnaks Cybóly“.

„Sadzi się w ogrodach, In hortis“.

Locus non indicatur.

120. *Allium Moly* L.

„De horto Rigensii“.

Riga, Latvija.

121. *Lilium bulbiferum* L.

„Lilia żółta. Lelyje raud-gelsvoji.“

„Znalazłam dziko rosnącą w *Gorzdowskiej* parafii, na pogórku między drzewami za rzeką. Kwiatu jednak nie widziałem.“

Gargždai, distr. Kretinga.

In Lituania adhuc non commemorata est.

122. *Lilium bulbiferum* L.

„Gordzis in montosis umbrosis. Sub villica Narwoysz ad flumen Żwetca. Korcianis in umbrosis circa flumin“.

Gargždai, distr. Kretinga.

123. *Lilium bulbiferum* L.

„Rośnie dziko około rzeki Żwetca w parafii *Gorzdowskiej* pod wsią Lasne ze strony południowej rzeki.

Gargždai, distr. Kretinga.

124. *Lilium bulbiferum* L.

„Lilia zolta.“

Locus non indicatur.

125. *Lilium chalcedonicum* Jacquin.

P a b r e ž a sub *Lilium chalcedonicum* Sprengel.

„De horto Rigensi cura M. D. Dowkont“.

Riga in horto.

126. *Lilium chalcedonicum* Jacquin.

P a b r e ž a sub *Lilium chalcedonicum* Sprengel.

„De horto Rigensi. Cura J. M. D. Dowkontt. Planta speciosa hortensis“.

127. *Lilium tigrinum*.

P a b r e ž a sub *Lilium Tigrinum*. Sprengel - *speciosum* Linn.

Locus non indicatur.

128. *Lilium martagon* L.

„Lilia Zawojek. Lelyje Ciecorios.“

Locus non indicatur.

129. *Lilium martagon* L.

Locus non indicatur.

130. *Fritillaria imperialis* L.

„Corona Cesarska. Karuna Ciecoriaus arba Ciecorios.“

Locus non indicatur.

131. *Fritillaria imperialis* L.

P a b r e ž a: var. *foliis flavo - variegatis*, Sprengel. X. Kluk.

„Haec varietas de horto Rigensi cura illustri Magnifici Domini Dowkont Consiliori titulario Imperii Ruthenici.“

Riga, Latvija.

132. *Fritillaria Meleagris* L.

Locus non indicatur.

133. *Tulpia Gesneriana* L.

„Tulipons. Tulipan zwyczajny.“

Locus non indicatur.

134. *Tulipa Gesneriana* L.

Locus non indicatur.

135. *Tulipa silvestris* L.

Pabrėža sub *Tulipa sylvestris* Sprengel.

Locus non indicatur.

136. *Ornithogalum umbellatum* L.

Pabrėža sub *Asphodelus ramosus*. Comp. Flor. Germ.

„In horto Wieszaycensi.“

Vėžaičiai, distr. Kretinga.

137. *Ornithogalum umbellatum* L.

Locus non indicatur.

138. *Ornithogalum umbellatum* L.

„Vegetat in horto conventus Kretingensis. Patria german.“

Kretinga in horto.

139. *Ornithogalum umbellatum* L.

„Rošnie ta zagraniczna rošlina w ogrodzie xięży Bernardynów Kretyngowskich nepotzebując żadnych pieszczót. (Opis jej w Dziarkowski m).“

Kretinga in horto.

140. *Muscari botryoides* Mill.

„In horto botan. conv. Kreting.“

Kretinga, in horto, distr. Kretinga.

141. *Muscari comosum* Mill.

Locus non indicatur.

142. *Hyacinthus orientalis* L.

„Jacynt wschodni; Jacyntas kvepašis.“

Rošlina zagraniczna utrzymuje się w zabawnych ogrodach.

Zyskana z Memla,“

In hortis. Locus non indicatur.

143. *Hyacinthus orientalis* L.

„Jacynt wschodni; Jacyntas kvepašis.“

„Rošlina cudzoziemska zyskana z Memla od W. Ja. Protmana Proboszca Memelskiego znayduje się w ogrodzie Bernardynów Kretyngowskich.“

Kretinga in horto, distr. Kretinga.

144. *Gagea lutea* (L.) Schult.

P a b r é Ź a sub *Ornithogalum luteum*. Comp. Flor. Germ.
Locus non indicatur.

145. *Gagea lutea* (L.) Schult.

P a b r é Ź a sub *Ornithogalum minimum*. „Sniadek maty“
„Rośnie wszędzie w lasach pogórkowych. Kwitnie w
Kwietnie.“

Locus non indicatur.

146. *Asparagus officinalis* L.

Locus non indicatur.

147. *Asparagus officinalis* L.

„Szparag pospolity. Szparas.“

„Rośnie w ogrodach.“

In hortis. Locus non indicatur.

148. *Polygonatum officinale* All.

P a b r é Ź a sub *Convallaria Polygonatum* Bluff.

„Inveni unicum solum plantum.“

„Žagoris in pratis turfosis. Plebonia Žagorensis, pod fol-
warkiem.“

Žagarė, distr. Šiauliai.

149. *Polygonatum officinale* All.

P a b r é Ź a sub *Convallaria multiflora*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

150. *Polygonatum officinale* All.

P a b r é Ź a sub *Convallaria polygonatum*.

„Konwalia kontowata.“

Locus non indicatur.

151. *Polygonatum multiflorum* All.

P a b r é Ź a sub *Convallaria polygonatum*. Comp. Flor.
Germ.

Locus non indicatur.

152. *Polygonatum multiflorum* All.

P a b r é Ź a sub *Convallaria latifolia*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

153. *Polygonatum multiflorum* All.

Pabrėža sub *Convallaria latifolia*.

Locus non indicatur.

154. *Polygonatum multiflorum* All.

Pabrėža sub *Convallaria latifolia*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

155. *Polygonatum verticillatum* (L) All.

Pabrėža sub *Convallaria verticillata*. Comp. Flor. Germ.

„Gordzis. Korcianis. Plungianis. In sylvaticis montosis“.

Gargždai et Kartėnai, distr. Kretinga; Plungė, distr.

Telšiai.

156. *Convallaria majalis* L.

„Konwalia Lanuczka. Ożbarzdzie kwepączioji.“

„Rośnie w lasach, kwitnie w Maju.“

Locus non indicatur, in silvis.

157. *Convallaria majalis* L.

Locus non indicatur.

158. *Convallaria majalis* L.

Scheda deest.

159. *Convallaria majalis* L.

„Konwalia dwuliścia.“

Locus non indicatur.

160. *Paris quadrifolia* L.

„Rośnie w lasach myémionych“.

„Parys pospolity; kekszougy ketórlapy“.

In silvis. Locus non indicatur.

161. *Paris quadrifolia* L.

Locus non indicatur.

162. *Galanthus nivalis* L.

„Sniežnia ranna. Panely, arba Snyigynely, arba Baładylelyjely.“

„Rośnie w ogrodach.“

Locus non indicatur; in hortis.

163. *Galanthus nivalis* L.
Scheda deest. Locus non indicatur.

164. *Narcissus Pseudonarcissus* L.
„Narcys żółty. „Lelyie gieltonoji.“
Locus non indicatur.

165. *Narcissus Poeticus* L.
„Narcys biały. Narcys baltasis nou žmonių wadynams Lelyie baltoji.“
Locus non indicatur.

166. *Narcissus incomparabilis* Mill.
Narcissus Pseudo - Narcissus var. *flore pleno*.
Planta valde defecta. Crescit in hortis.

167. *Sprekelia formosissima*. det. C. Meissner.
Pabrėža sub *Amaryllis formosissima* Opis po Kluk u.
„Determinowana w Wilnie.“
Locus non indicatur.

168. *Eucharis amazonica* Linden det. C. Meissner.
Pabrėža sub *Crinum africanum* Strumillo in Opere Ogrody póm.

Pontederia dilatata Sprengel, Tom. II gen. 1192, pag. 42.
Locus non indicatur.

169. *Orchis Morio* L.
Pabrėža sub *Orchis Morio* Comp. Flor. Germ. *Orchis Morio flore albescente*.
Locus non indicatur.

170. *Orchis Morio* L.
Locus non indicatur.

171. *Orchis Morio* L.
„Z Zoran in Schakinowiae.“
žarėnai, distr. Šiauliai.

172. *Orchis Morio* L.
Pabrėža sub *Orchis palustris*. Comp. Flor. Germ.
„In prato Ezaycie palustri ad occidentum.“
Ežaičiai, Gargždų valsč.

173. *Orchis Morio* L.

Locus non indicatur.

174. *Orchis Morio* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis ensifolia*. Comp. Flor. Germ. *Orchis laxiflora* Sprengel.

Locus non indicatur.

175. *Orchis ustulatus* L.

Pabrėža sub *Orchis ustulata*.

„Storczyk kropkowany.“

„Gegožrayby margžyidy.“

Locus non indicatur.

176. *Orchis militaris* L.

Locus non indicatur.

177. *Orchis militaris* L.

Pabrėža sub *Orchis fragrans* Pollin. *Orchis coriophora* Sprengel.

Planta defecta.

„žagoris in radicibus glareosis collis Kościuscensis parte meridiana.“

žagarė, distr. Šiauliai.

178. *Orchis masculus* L.

Pabrėža sub *Orchis mascula* Bluff.

„žagoris in pratis circa flumen Szweta“.

žagarė, distr. Šiauliai.

179. *Orchis masculus* L.

Pabrėža sub *Orchis mascula* Bluff. Comp. Flor. Germ.

„žagoris in pratis circa flumen Szweta“.

žagarė, distr. Šiauliai.

180. *Orchis incarnatus* L.

Pabrėža sub *Cephalanthera rubra*. Comp. Flor. Germ.

„Gorzdis circa montem Diglis ad flumen žvelca“.

Gargždai, distr. Kretinga.

181. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia*. Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

182. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. β *angustifolia*. Comp.
Flor. Germ.

Planta defecta.

„Gorzdis ad montem Diglis.“

Gargždai, distr. Kretinga.

183. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. β *angustifolia*.
„žagoris.“

184. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. β *angustifolia* Bluff.
Locus non indicatur.

185. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. γ *longebracteata*.
Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

186. *Orchis incarnatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. γ *longebracteata*.
Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

187. *Orchis maculatus* L.
Pabrėža sub *Cephalanthera rubra*. Comp. Flor. Germ.
„Gorzdis circa montem Diglis, ad flumen Zwetca.“
Gargždai, distr. Kretinga.

188. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia*. Comp. Flor. Germ.
Locus non indicatur.

189. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *a. vulgaris*. Comp.
Flor. Germ.

„W Wieżayciach, około góry Diglis.“

Vėžaičiai, distr. Kretinga.

190. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.
Pabrėža sub *Orchis maculata* var. γ (mihi). Calyce
pallide, carmoro rubro-punctato. Bracteis viride purpureis, ger-
mini aequantibus.

„Gorzdis et Wiezaycis in pratis humidis.“

Gargzdai, distr. Kretinga.

191. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *a. vulgaris*.

„Szakinowiae in pratis Bauže circa rivum Zoary.“

Šakyna, distr. Šiauliai.

192. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis maculata* var. *a. major* (mihi).

Locus non indicatur.

193. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis maculata*. Sprengel. Bluff.

„Kretingae in pratis sylvaticis villae Słuczki większe.“

Kretinga, distr. Kretinga.

194. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis maculata*.

Locus non indicatur.

195. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *angustifolia*.

Locus non indicatur.

196. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *longibracteata* Comp.

Flor. Germ.

„In pratis sylvaticis Wiezaycensibus.“

197. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *a. vulgaris*. Comp.

Flor. Germ.

Locus non indicatur.

198. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia*. Comp. Flor. Germ.

199. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *β angustifolia* Comp.

Flor. Germ.

200. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. *a. vulgaris*. Comp.

Flor. Germ.

„Žagoris.“

Žagarė, distr. Šiauliai.

201. *Orchis maculatus* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. β *angustifolia* Comp.

Flor. Germ.

„Kretinga circa rivum Tenže in paludosis.“

Kretinga, distr. Kretinga.

202. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis maculata* Bluff.

„žagoris in pratis sylvaticis“.

203. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* Comp. Flor. Germ. Prof.

Jundziū.

Locus non indicatur.

204. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Cephalanthera rubra* Comp. Flor. Germ.

Prof. Jundziū. *Serapias rubra* Linn.

Locus non indicatur.

205. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis maculata* α *major*.

„Storczyk plamisty; Gegóžrayby plimóutoji arba margoji.“

„Rośnie na łąkach wilgotnych, kwitnie w Czerwcu.“

Locus non indicatur.

206. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. γ *Bracteis longissimis*.

„W żagorach na łąkach około Szwety i na łąkach torfowych folvarku Plebanii nowozagorskiej.“

Žagarė, distr. Šiauliai.

207. *Orchis latifolius* L. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Orchis latifolia* var. γ *longibracteata* Comp. Flor. Germ.

„In pratis Wieżaycensibus.“

Vėžaičiai, distr. Kretinga.

208. *Herminium Monorchis* (L) R. Br.

Locus non indicatur.

209. *Herminium Monorchis* (L) R. Br.

Locus non indicatur.

210. *Herminium Monorchis* (L) R. Br.

„Žagoris respectu praedii Paabalec in oriente ultra pineta in pratis graminosis humidī usculis.“

211. *Coeloglossum viride* (L) Hartm.

P a b r ě ž a sub *Gymnadenia viridis* Bluff; J u n d z i ě .
var. a.

„Žagoris in prato huminiusculo sub coelo aperto respectu praedii Paabalce in oriente ultra omnia pineta.“

Žagorė, distr. Šiauliai, Pabalių kaim.

212. *Coeloglossum viride* (L) Hartm. det M. Natkevi-
čaitė.

P a b r ě ž a sub *Satyrium viride* L. *Gymnadenia viridis*
Spreng.

Locus non indicatur.

213. *Gymnadenia cucullata* (L) Rich.

Locus non indicatur.

214. *Gymnadenia conopea* (L) R. Br.

Locus non indicatur.

215. *Gymnadenia conopea* R. Br.

„Žagoris in pinetis circum circa praedium Pabalec, prae-
sertum in parte orientali.“

216. *Gymnadenia conopea* (L) R. Br.

„Lauksodiis in partis sylvaticis collinis circa Degimy. In
Parochia poszwitinensi in Districtu Upitensi.“

Lauksodis, distr. Biržai - Pasvalys.

217. *Gymnadenia conopea* (L) R. Br.

Locus non indicatur.

218. *Platanthera bifolia* (L) Rich.

P a b r ě ž a sub *Platanthera bifolia* var. β *brachyglossa*
Comp. Flor. Germ. *Orchis bifolia* Linn.

Locus non indicatur.

219. *Platanthera bifolia* (L) Rich.

Pabrėža sub *Platanthera bifolia* var. β *brachycephala* Bluff.

„Žagoris in pinetis Pleboniae novo žagorensis.“

Žagarė, distr. Šiauliai.

220. *Platanthera bifolia* (L) Rich.

Locus non indicatur.

221. *Platanthera bifolia* (L) Rich.

Pabrėža sub *Platanthera bifolia* Bluff var. α *macroglolla* Bluff.

„Žagoris in pinetis montosis.“

Žagarė, distr. Šiauliai.

222. *Epipactis latifolia* (L) All. det. M. Natkevičaitė.

Locus non indicatur.

223. *Epipactis atropurpurea* Rafin. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Epipactis atrorubens* Hoffm. *Epipactis microphylla* Sprengel.

Locus non indicatur.

224. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz. det. M. Natkevičaitė.

„Koltynianis sub aula Leonardpol in sylvaticis umbrosis.“

Kaltinėnai, distr. Tauragė.

225. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Epipactis latifolia* Comp. Flor. Germ.

Locus non indicatur.

226. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz. det. M. Natkevičaitė.

„In paludibus circa rivum Tenza et alibi.“

Distr. Kretinga.

227. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz.

Locus non indicatur.

228. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz. det. M. Natkevičaitė.

Pabrėža sub *Epipactis latifolia* var. γ *montana* Comp. Flor. Germ. .

„Koltynianis in montosis umbrosis circa aulam Leonard-pol.“

Kaltinėnai, distr. Tauragė.

229. *Epipactis palustris* (Miller) Crantz.

„Gorzdīs in sylvaticis humidis.“

Gargždai, distr. Kretinga.

230. *Listera ovata* (L.) R. Br.

Pabrėža sub: *Neottia ovata* Comp. Flor. Germ.; *Neottia latifolia*. Prof. Jundzili, *Ophrys ovata* Linn.

Locus non indicatur.

231. *Listera ovata* (L.) R. Br.

Pabrėža sub *Epipactis ovata*, *Neottia ovata* Bluff, *Neottia latifolia* Sprengel.

Locus non indicatur.

232. *Listera cordata* (L.) R. Br.

Pabrėža sub *Ophrys cordata* Linn., *Neottia cordata* Sprengel.

Locus non indicatur.

233. *Neottia Nidus avis* (L.) Rich.

„Polonga in pinetis sub Biruta“.

Palanga, distr. Kretinga.

234. *Liparis Loeselii* (L.) Rich.

Pabrėža sub *Ophrys Loeselii*; *Liparis Loeselii* Sprengel.

Locus non indicatur.

235. *Malaxis paludosa* Sw.

Pabrėža sub *Ophrys paludosa* L., *Malaxis paludosa* Sprengel.

Locus non indicatur.

236. *Goodyera repens* (L.) R. Br.

Pabrėža sub *Neottia repens*; *Goodyera repens* Sprengel.

237. *Cypripedium Calceolus* L.

Locus non indicatur.

238. „*Nigritella angustifolia*“ Comp. Flor. Germ. *Satyrium nigrum* Linn.

„Gorzdīs in pratis sylvaticis inter villas Lapie et Rudaycie — floret Junio — flores suaveolentes odore hyacinthis Planta ipsa Vilnam transmissa.“

Planta valde defecta.

Gargždai, distr. Kretinga.

Das Herbarium Pabrėža.

Der Mönch Ambrosijus Pabrėža beschäftigte sich viel mit Botanik. Ausser einer Reihe von Handschriften botanischen Inhalts, von denen ein Auszug in Buchform erschienen ist (Pabrėža Botanika arba Taislius auguminis Shenandoah 1900), hinterliess er ein umfangreiches Herbarium, welches bis vor kurzem noch im Kloster von Kretinga aufbewahrt wurde.

Kurz vor dem Weltkriege begann der damalige Professor der Universität Odessa, jetzt Professor in Warschau, B. Hryniewiecki dieses Herbarium zu bearbeiten. Ein Teil desselben wurde nach Odessa gebracht und scheint dort in den Stürmen der Revolution und des Bürgerkrieges verloren gegangen zu sein. Jedenfalls ist er bis jetzt unauffindbar geblieben. Der andere Teil, welcher im Kloster verblieb, wurde unlängst dem Botanischen Institut der Universität Vytautas des Grossen in Kaunas übergeben. Seine Bearbeitung ist in vorliegendem Aufsatz enthalten. Er enthält folgende Pflanzengruppen:

Familien — *Cyperaceae* — *Carex*.
Juncaceae — *Juncus*, *Luzula*.
Liliaceae.
Orchidaceae.
Coniferae.

Ein Teil der Pflanzen (21 Blatt) wurde von Hryniewiecki revidiert, mit neuen Etiketten versehen (siehe Abb. 1.), auf neues Papier geklebt. 217 Blatt sind unbearbeitet geblieben und tragen nur die ursprünglichen Zettel von Pabrėža. Im Inhaltsverzeichnis werden die ersten Pflanzen dadurch kenntlich gemacht, dass ich bei jeder Pflanze „teste B. Hryniewiecki“ vermerkt habe. Die übrigen Pflanzen, ohne diesen Vermerk sind von mir durchgesehen worden. Einige tragen noch die Aufschrift „det. M. Natkevičaitė“, welche einen Teil der Pflanzen bestimmt hat.

Die von Pabrėža geschriebene Etiketten enthalten:

1. Die systematische Stellung der Pflanze nach dem Linnéschen System.

2. Den lateinischen Namen, neben welchem oft folgende Autoren stehen:

a. Comp. Flor. Germ. oder Comp. Flor. Germ. Bluff, bezieht sich auf Bluffs Compendium florum germanicarum.

b. Sprengel. Bezieht sich, wie im litauischen Texte dargelegt wird, auf Sprengels Ausgabe von „Carolio Linnaei systema vegetabilium, editio decima sexta.“

c. Strumillo, bezieht sich auf Strumillo, Ogródy północne.

d. Prof. Jundzill oder J. Jundzill bezieht sich wohl auf dessen Flora von Litauen, Wilno 1830.

e. Dziarkowski bezieht sich wohl auf J. Dziarkowski i K. Siennicki — Pomnożenie Dykcyonarza Roślinnego s. p. X. Kluka. 3 Bände. Warszawa 1824-26. Ausserdem gibt es noch desselben Verfassers — Wybor Roślin Krajowych, Warszawa 1806.

Am häufigsten finden wir die ersten beiden Autoren erwähnt:

3. hin und wieder Pflanzennamen in polnischer oder litauischer Sprache,

4. oft, aber nicht immer, den Stand — und Fundort der Pflanze lateinisch oder polnisch. Im litauischen Texte und auf Seite 32—33 sind die auf den Etiketten verzeichneten Fundorte aufgeführt. Am häufigsten finden wir die Umgebung von Kretinga, Gargzdai, ferner auch Žagarė an der jetzigen lettisch-litauischen Grenze.

Pabrėža war sehr sorgfältig im Bestimmen der Pflanzen und bestimmte nicht nur die Arten, sondern auch die Varietäten und Formen. Nichtdestoweniger finden sich bei ihm Fehler, welche von mir oder M. Natkevičaitė korrigiert wurden, wie aus den Etiketten ersichtlich ist. Dies ist nicht weiter verwunderlich, wenn wir in Betracht ziehen, dass Pabrėža keine gute Bestimmungsbücher und kein Vergleichsmaterial zur Verfügung standen, war doch die Flora von Litauen wenig, und die von Samogitien, wo Pabrėža Vorzugsweise exkursierte, zu jener Zeit gar nicht erforscht. Finden wir doch auch bei Gilibert, dem ungleich grösseren Vorläufer Pa-

bréžas manche Fehler und Ungenauigkeiten. Hin und wieder gelang es Pabrėža nicht, eine Pflanze richtig zu bestimmen, sondern er beschreibt eine neue Form oder stellt auch eine neue Art auf, wie es mit *Carex caespitosa* der Fall ist, (N. 22), die er *Carex glabella* Pabrėža benannte, und für die er eine lange Diagnose in lateinischer Sprache gab, die wir auf Seite 32 finden.

Auf Seite 34 finden wir eine Reihe neuer oder interessanter Pflanzen, die das Herbarium Pabrėžas enthält. Einigen fehlt leider die Angabe des Fundortes.

Auf Seite 35 ist eine Liste der im Herbarium enthaltenen Gartenpflanzen angeführt.

3. Plantarum novarum index — Naujujų augalų sąrašas

Continuatio secunda — antras tęsinys.

Struthiopteris germanica. Willd.

In ripa rivuli prope Karmelava, distr. Kaunas.

Plantam Jundziū (1822) in distr. Raseiniai, prope upem Dubisa crescere dicit; Eichwald in confinibus Lituaniae et Latviae prope Illuxt; Selenzov plantam in regione Vilnensi non commemorat.

Corynephorus canescens P. B.

Meteliai, distr. Alytus; Perwelk, distr. Klaipėda - Memel; Pažaislis, distr. Kaunas; Pašilė, distr. Ukmergė.

Commemoratur in pratis fluminis Šventoji prope Anykščiai (Trzebiński), distr. Utena, in provincia Grodnensi (Lindemann), prope Vilnius et in distr. Trakai (Selenzov), Ljubimėnko prope Druskininkai.

Avena fatua L.

Daukšiai, distr. Mariampolė.

Commemoratur in prov. Grodnensi (Lindemann) crescere.

Avena flavescens L.

Petrašūnai, distr. Kaunas; Pajesė, distr. Kaunas; Birštonas, distr. Alytus. Verisimiliter est coli.

Commemoratur prope Kaunas crescere (Kuprevičius), prope Druskininkai (Selenzov).

Arrhenaterum elatius M. A. Koch.

Petrašūnai et Pajesė, distr. Kaunas; Joniškėlis, distr. Biržai; Birštonas, distr. Alytus; Prienai, distr. Mariampolė.

Commemoratur prope Kaunas crescere (Kuprevičius), prope Aukštadvaris in distr. Trakai (Lapczyński); prope Petrašūnai etiam var. *biaristata* Petermann crescit.

Beckmannia eruciformis (L.) Host.

Freda, prope Kaunas; Eiguliai, prope Kaunas.

Cynosurus cristatus L.

Kleboniškis, Panemunė, Raudondvaris, Petrašūnai, Bujėnai, distr. Kaunas; Joniškėlis, distr. Biržai; Rekijavas, prope Šiauliai; Vytinės miškas, distr. Ukmergė; prope Alytus in silva; Darsuniškis, distr. Trakai.

Plantam Jündził (1822) inter Vilnius et Kaunas invenit, Hryniewiecki prope Poginė, distr. Kaunas; Trzebiński in pratis fluminis Akmenė, in Lituania orientali; Žmuda in Samogitia; Lapczyński et Selenzov in dist. Trakai; Selenzov prope Vilnius, Ljubimenko prope Druskininkai.

Bromus erectus Huds.

Pajesė, prope Kaunas in via ferrea.

Commemoratur a Kuprevičius prope Kaunas crescere.

Bromus arvensis L.

Prope Ušpaliai, distr. Utena.

Dicitur a Selenzov prope Vilnius crescere. In provinciis Kaunensi et Grodnensi (Lindemann), prope Kaunas (Hryniewiecki), Veršvai prope Kaunas (Kuprevičius); prope Druskininkai (Ljubimenko).

Carex glauca Murr.

Pakrojus, distr. Šiauliai; žagarė, distr. Šiauliai in herbario Pabrėža.

Plantam Kuprevičius (1931) prope Kaunas crescere dicit; Reimers et Hueck prope sphagnetum Kama-